

századtól megtalálhatók. Az ősök tiszteletének ezt a módját feltehetően a *kunkép* Korhány (kurgán), Kormancsok (áldozati hely) nevei és néhány földrajzi név őrizte meg. A kunok lila gyásza és a sírokba rontáselhárítás céljából tett kultikus növények, az anyarozs (*Secale cornutum*) és az üröm (*Artemisia*) olyan elemei a népi kultúrának, amelyek minden kétséget kizáróan a kunokat jellemezték. Közülük pl. a lila gyász emléke, a kunsági kitelepülés miatt a bácskai Feketics és Bácskossuthfalva (Ómoravica) helységekben századunk elejéig megmaradt.

A népi táplálkozás terén a szárítást, füstölést, és a juhhús főzésének, fogyasztásának sajátos szokását tartom etnikus gyökerűnek.

A tárgyi kultúrában, elsősorban az állattartáshoz kötődően, a kunsági legénybot, a kutyanyakörv és a nyereg szerkezete őrizte a keleti kultúra emlékét. A viseletben a *kunsüveg* az, amelynek kontinuitását igazolni lehet szinte a kezdetektől addig, míg a kalapviselet ki nem szorította. A szűrvisélet ázsiai eredete bizonyított. A kunságra annyiban jellemző, amennyiben a rajta lévő díszítés sajátossá tette. Ez a viseleti darab a legvitatottabb, hiszen a magyar nyelvterületen elterjedt, ám a különböző kelet- és nyugat-európai hatásokra alakult sajátosan magyar viselet lett, amelynek álló gallérja, szabása, rátétes díszítése archaikus, közép-ázsiai, de a díszítése olykor hódoltság kori török hatást is mutat. A kérdést nem lehet eldönteni, az azonban tény, hogy a legrégebbi táji típusnak a jászkunsági szűr tűnik. Díszítőművészetünkben a kunhímzés őrizte meg a keleti elemeket.

A kunsági népi kultúrában számos olyan elem őrződött meg, amely az egykori kun műveltség része volt. Beépült a magyar kultúrába, így annak különös színt adott, s egyben táplálta azt a sajátos történeti tudatot, ami a térség legfőbb jellemzője.*

Bartha Júlia

Ügyességi táncok a vajdasági Tisza mentén

BEVEZETÉS

Vajdaság Szerbia északi, Magyarországgal határos, részben magyarok által lakott területe. Etnikai összetétele rendkívül változatos: a régió lakosságának egyharmadát számos különböző etnikai csoport teszi ki.¹ Három nagy folyója, a Duna, a Tisza és a Száva három földrajzi területre osztja a tartományt: Bácskára, Bánátra (Bánságra) és Szerémségre. Vajdaság magyarok által lakott területe – eddigi kutatásaim alapján – három táncdialektológiai egységre osztható: a Dél-Duna mentére (Gombos, Doroszló, Bácskertes), az al-dunai székelyek lakta területekre (Hertelendyfalva, Székelykeve, Sándoregyháza) és a Tisza mentére. Más területekről nem áll rendelkezésünkre kutatási információ.

* Részletesebben lásd Bartha Júlia: Keleti örökség a Nagyikunság népi kultúrájában. Nagykun Hagományőrző Társulás, Kisújszállás, 2018. *A szerk.*

1 Főként szerbek és magyarok lakják a régiót, azonban szlovák, horvát, roma, román, montenegrói, bunyevác, ruszin, jugoszláv, makedón, ukrán, német, albán, szlovén és bolgár nemzetiségűek is élnek a területen.

A jelenkori néprajzi vizsgálatok alapján a Tisza mente bácskai és bánági oldalát kulturális értelemben is egységes kisorégióként kezelhetjük. A *Magyar néprajzi atlasz* számítógépes csoportelemzése is ezt támasztja alá,² azzal az eltéréssel, hogy a Bácska Duna menti részét a nyugati középrégióhoz sorolja.³ Bácska és Bánág területi egységét a Tisza folyó választja ketté.⁴ A Tisza menti helységek hatalmas, termékeny határai kedveztek – a török hódoltságot követően – a mezővárosok fejlődésének. A XIX. század második felétől jelentős tanyásodás, külterjes állattartás, búza- és kukoricatermesztés, valamint a gyáripar szinte teljes hiánya jellemezte a vidéket. A Tisza menti településeket a vasút vonal egészen a XIX. század végéig teljesen elkerülte, ez jelentősen visszavetette a fejlődésüket.⁵ Meglehetősen fejlett, polgárosult paraszti kultúráját, színes és gazdag folklóráját, amely az újabb keletkezésű, tanyaközpontokból növekedett falvakban virágzott legtovább, a néprajzi kutatás viszonylag kevésbé ismeri.⁶ A XX. század elején a bácskai és bánági térségben túlnyomórészt magyar ajkú lakosság élt, amely kulturális értelemben is egységes kisorégiót alkotott, elkülönülve a környező vegyes népeiségtől.⁷

AZ ÜGYESSÉGI ÉS ESZKÖZÖS TÁNCOKRÓL ÁLTALÁBAN

A különféle ügyességi táncokra – elsősorban az eszközös pásztortáncokra – Magyarországon már az 1900-as évek elején felfigyeltek, de komolyabb elemzéseket és forrásfeltárásokat csak az 1950-es évektől folytattak a kutatók. A magyar táncutatás ezekben a táncokban a középkori hajdútánc és azon keresztül a fegyvertáncok maradványait vélte felfedezni – amelyek még korábbra vezethetők vissza. Az eszközös páasztortáncok (*botoló*, *kanasztánc* és *söprűtánc*) és a különböző ügyességi táncok a régi stílusú táncaink közé tartoznak. A kárpát-medencei előfordulásukat tekintve megállapíthatjuk, hogy a legtöbb adatot a Felső-Tisza vidékéről (pl. *pásztor-* és *cigánybotolók*), a Dunántúlról (pl. *seprűtánc*, *gyertyás* és *üveges tánc*), valamint a Felvidék egyes részeiről ismerünk. Az Alföld középső és déli területeiről már kevesebb adat áll rendelkezésünkre, ez részben a terület korai polgárosodásával, a mezővárosok kultúrájának homogenizáló hatásával, illetve a gyűjtések hiányával magyarázható.⁸ Martin György állítása szerint a tánc típus szórványosan megtalálható a nyelvterület többi részén is, kivéve Erdélyt, ahol különös módon az eszközös táncok hiányoznak a tánckészletből, illetve nagymértékben átalakultak.⁹

Általánosan elmondható, hogy a régebbi eredetű ügyességi és kultikus táncok használata az idő múlásával egyre inkább az élet ünnepi megnyilvánulásaira, a lakodalomra, keresztelőre szorítkoztak. Ha a táncos összejöveleken be is mutattak efféle táncot, azt nem az egész közösség táncolta már, hanem egy-két ügyesebb, rátermettebb legény járta,¹⁰ – ezekhez a tánc típushoz a magyar népzene legrégebbi dallamtípusai társíthatók.¹¹

2 Borsos Balázs néprajzkutató a *Magyar néprajzi atlasz* 9 kötete alapján klaszteranalízis vizsgálattal határozta meg a magyar népi kultúra regionális struktúráját (Borsos 2011).

3 A Duna menti tömbmagyarság három településre összpontosul: Gombos, Doroszló és Bácskertes, amelyek betelepülésükből kifolyólag eltérő kultúrával rendelkeznek Bácska más területeitől (Borsos 2011. 246.).

4 Fontos megjegyezni, hogy a jelenlegi vajdasági néprajzi kutatások is ez alapján igyekeznek behatárolni a régiókat.

5 Vö. Borsos 2011. 254.

6 Kósa 1982. 297. Bővebben lásd: Borsos 2011. 254–255.

7 Bővebben lásd: Borsos 2011. 251.

8 Vö. Varga 2010. I. Bevezetés.

9 Martin 1980. 143.

10 Belényesy 2006. 281.

11 Martin 1974. 50.

ESZKÖZÖS TÁNCOK A VIZSGÁLT TERÜLETEN

Az ugrós táncok eszközös, mutatványos változatai a pászortáncok vonásait viselik,¹² melyek megtalálhatók a vajdasági Tisza mentén is *söprű- és botos tánc* formájában. Az 1970-es évek végén történt gyűjtések alkalmával csak Mohol,¹³ Óbecse¹⁴ és Csantavér¹⁵ településekről rögzítettek söprútáncot. E táncra jellemző: láb alatt, a táncos háta mögött átvett, végénél fogott és földre helyezett, illetve a láb közé szorított söprű használata képezte a tánc fő részét, olykor erotikus mozdulatokkal kiegészülve.¹⁶ Az óbecsei Berta András állítása szerint, akitől ő a söprútáncot tanulta, olyképpen táncolta, hogy miközben feldobta a söprút a levegőbe, az idő alatt a kocsmai padot is volt ideje átugrani.¹⁷

Huszár Ferentől (szül. 1913) tudjuk, hogy ezt a táncípust éjfél után, csak férfiak táncolták lakodalmak alkalmával.¹⁸ Azt, hogy a söprútáncot csak lakodalmakban táncolták, a moholi származású Bor János (és az ő édesapja is) megerősíti. Előszóval táncolta az „Az oláhok, az oláhok...” és a „Hipp, hopp zörög a kocsi...” kezdetű dallamra. Fialább korában gyorsabb zenére táncolta akár a söprű-, akár az oláhos táncot.¹⁹ A filmfelvétel alkalmával nem tartotta tökéletesen a dallam ritmusát – szívére panaszkodott –, bár a dallam tempója a leírtak alapján nem volt túl gyors.²⁰ Elszórt adatokkal rendelkezünk arról is, hogy a táncos úgy használta az eszközt (akár söprút, akár botot), mintha lánnyal táncolt volna: fogta és jobbra-balra rakosgatta. Veréb Gyula elmondása alapján ezt kocsmában, vagy bálban nem, csak otthon csinálták.²¹

Olyan táncfelvétel sajnos nem készült, amelyen ugyanazon adatközlő söprű- és botos táncot is táncolt volna. Azonban szóbeli közlések nyomán arra következtethetünk, hogy mindkét táncot nagy hasonlósággal táncolhatták, ezt több adatközlő is elmondja: „Az »oláhos« nevű táncot ismeri?” „A botosnál szokták, a lakodalomban söprűvel szoktam csinálni.”²² „Lábuk közé vették a söprút, és akkor adj neki, aztán elébük tették, és akkor ott ugrálták körösztül a söprút [...], ugyanúgy, mint amit mutattam az olájoknál, ott, ugyanúgy, ugyanúgy [...], táncoltatták a söprút, és úgy adták tovább.”²³

Kézírtos lejegyzés maradt meg Völgyesről, amelyben leírják, hogy a juhászok hogyan táncoltak söprűvel: „A juhászok söprűvel is táncoltak, »mint hogyha az lett volna a partnerje, de a földre is letette és átugrálta.« Borosüveggel is járták a táncot, letették az üveget a

12 Vö. Martin 1995. 102.

13 Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zenetudományi Intézet (továbbiakban: BTK ZTI) Ft. 1030. és Nagy Albert hagyatéka a BTK ZTI tulajdonában.

14 BTK ZTI Ft. 1030. és Nagy Albert hagyatéka a BTK ZTI tulajdonában.

15 Nagy Albert hagyatéka a BTK ZTI tulajdonában, valamint Nagy István és Tandi Tibor 1991-ben Csantavéren készült gyűjtése (BTK ZTI Akt. 1307.).

16 Huszár Ferenc (csantavéri adatközlő) táncában láthatunk efféle gesztusokat. Nagy Albert hagyatéka a BTK ZTI tulajdonában, valamint Nagy István és Tandi Tibor 1991-ben Csantavéren készült gyűjtése (BTK ZTI Akt. 1307.).

17 BTK ZTI Ft. 1030. 008. Helyszíni jegyzőkönyv.

18 Elmondta: Huszár Ferenc (1913). Gyűjtötte: Beszédes Valéria 1997-ben. Vajdasági Magyar Művelődési Intézet népzenei adattára: múzeumi szalagszám 183.

19 Az adatközlő állítása szerint volt, aki a söprútáncot söprű nélkül járta, tánc közben tapsolva tenyerével (BTK ZTI Ft. 1030. 008. Helyszíni jegyzőkönyv.). Ezt a filmen is láthatjuk tőle oláhos táncként jegyzőkönyvezve, amely komoly hasonlóságot mutat az általa táncolt söprútáncsal és annak szerkesztésével.

20 BTK ZTI Ft. 1030. 008. Helyszíni jegyzőkönyv.

21 Tandi 1991. 23. Huszár Ferenc söprútáncában láthatunk hasonló eszközkezelést (Nagy Albert hagyatéka a BTK ZTI tulajdonában).

22 Tandi 1991. 20.

23 A „Mint amit mutattam az olájoknál” kitélen a tánc kísérődallamát érti az adatközlő, amelyre a *botos táncot* is táncolták. Elmondta: Rajnai szül. Kalmár Jolán (1941). Gyűjtötte: Resócki Rolland 2014. augusztus 4-én.

földre, és ugráltak körülötte. Söprűvel többen is táncoltak egyszerre. Tánc közben mindenkinek volt saját söprűje, körbeálltak és úgy fogták egymás söprűjét, de a söprűt cserélgették is. A földre tett söprűk kereszt formája között is táncoltak.²⁴

Más eszközzel járt táncot az archív felvételeken nem találunk, azonban az 1900-as évek közepéig használtak más – karaktereiben nagymértékben megegyező – hasonló táncot. Ilyen például a *botostánc*, amelyben a földre támasztott, illetve fektetett bot feletti táncolás, többféle átugrálása, és a földön keresztbe tett botok közötti szerkesztett motívumfűzés jellemző. Gyakori a két szakaszra való tagolódás a tánc típuson belül. Az első részben az eszközök körül, vagy azok előtt táncolnak, míg a másodikban az eszközök között. A két fázis többször ismétlődhet. Gyakoriak voltak a férfi-nővel járt típusai is a keresztbe helyezett eszközök között. Ilyenkor hol az egyik, hol a másik táncolt a botok felett, illetve mindketten az eszközök által határolt térközben táncoltak, szabályos vagy szabálytalan rendben.²⁵

A rendelkezésünkre álló forrásokból tisztán nem olvasható ki az, hogy ezt a táncot a juhászok jellegzetes, hosszú pásztorbottal, azaz *gamósbottal* (amelynek egyik végén természetes fa-, vagy ráhelyezett fémkampó van), vagy sima (gamó nélküli) bottal táncolták. Azonban a feltárt adatok alapján arra következtethetünk, hogy inkább az utóbbi fajtát használták ehhez a tánchoz.

Huszár Ferenc juhásztáncként mesélt róla.²⁶ Lába közé vette és a nő felé *bökődött* vele tánc közben – azon volt, hogy tánca térhasználatánál nő közelébe kerüljön. Ahogy mondja: nem szerették, ha a gyerekek nézik, „mert fölébred bennük az ösztön idő előtt”. Beszámolója szerint ezt csak férfiak táncolták, bottal és söprűvel egyaránt.²⁷ Fontos adatokkal rendelkezünk vásárt követő, kocsmai mulatozásról is, az 1930-as évek legelejéről. Az idősebbek közül némelyik kemény bocskorban, a botot a hátán keresztbe fogva, a lerített szűrén táncolt. A jó hangulatú férfiak sokszor maguk mulattak a zenészek előtt. A csizmát, tenyeret ütötték, lábuk alatt a tenyerüket csapkodták. Ahogy mondták: akiben a „*tánc kukucskaál*”, az tudta jól járni.²⁸ Többen is láttak még az 1970-es években is férfiakat

Magyar juhász a nyájával Palicson 1912-ben
(Schmidt Tibold felvétele;
Néprajzi Múzeum, Fotótár, F 73025)

24 Farkas–Nagy 1992. 10.

25 Pesovár 1981. 96.

26 Ezt a megnevezést több adatközlő is használja, azonban törökbecsei gyűjtésben megjelenik a *kanásztánc* elnevezés is (László Bencsik 1952. 1.).

27 BTK ZTI Ft. 1049. 019. Helyszíni jegyzőkönyv.

28 BTK ZTI Ft. 1049. 020. Helyszíni jegyzőkönyv.

„egymagukban” táncolni,²⁹ de bottal még 1942-ben vásárok alkalmával biztosan.³⁰ Veréb Gyula a pásztorembek táncát bottal és fokossal³¹ is ismerte,³² míg más adatközlő aratás alkalmával látott juhászbereket „pikulára” bottal táncolni, ahogy mondja: „*forgatták a botot*”.³³ A „*kampós bot forgatásáról*” elszórt adatokkal Moholról is rendelkezünk – egy adatközlő nagypapa táncára emlékezett vissza, aki 1901-ben született.³⁴ Völgyesen juhásztáncot kampós bottal csak Jó Vince táncolt – erre vonatkozólag más konkrét adattal jelenleg nem rendelkezünk. Helyi adatközlők arra is emlékeztek, hogy amikor két juhásztáncolt egymással, le is guggoltak és egyik kezükre támaszkodva a lábukat ki-kirúgták. Juhászokat így táncolni utoljára 1965 körül láttak.³⁵

Részletekbe menő ismeretekkel a botos táncról csak Mohol, Kispiac és Tiszaszentmiklós településekről rendelkezünk. Ezek mindhárom esetben nagy hasonlóságot mutatnak. Az „*Az olájok, az olájok...*” kezdetű dalra táncolták – amelyet olykor esetleg másik követett –, fő motívumai pedig nagymértékben megegyeztek a kanásztáncokéval. Ezek mellett megjelentek a középkori *hajdútáncokra* visszavezethető harcias formák is: a táncosok botjaikat többszöri alkalommal összeütötték a levegőben, vagy akrobatikus mozdulatokat végeztek tánc közben – ahogy ezt a korabeli ábrázolásokon is láthatjuk.

Rajnai szül. Kalmár Jolán elmondása szerint ezt a táncot a szüleitől látta körülbelül az 1950-es években – házi multságok alkalmával saját házuk udvarán –, ő pedig ezen alkalmakkor sajátította el, függetlenül attól, hogy csakis férfiember táncolták.³⁶

Az 1968-ban megjelent lendvai újságban a Belgrádi RTV-állomás magyar nyelvű televízió *Barázda* című műsoráról olvashatunk, amelyet 1968. április 7-én, 9 óra 45 perckor vetítettek. A Péter Pál, nyolcvannégy éves bácsföldvári juhással készült beszélgetés mellett a műsor zenei melléklete is külön figyelmet érdemel. A leírtak szerint Bartuc Szilveszter *moholi botos táncot* adott elő a moholi tamburazenekar kíséretében.³⁷ A tánc típusról hiteles felvétel nem készült a saját kutatásaimat megelőzően a területről, ezért a tánc formájára vonatkozóan kevés adatunk van. Talán ez a felvétel nyújthat valamiféle segítséget és viszonyításai alapot – amelyen Bartuc táncol –, ugyanis megfelelő képzéssel rendelkezett, valamint kutatta is a helyi táncokat. Így feltételezhetjük, hogy ez a korai felvétel új adatokat adhat számunkra a kutatás elmélyítéséhez.

Itt kell említést tenni a kispiai botos táncról is. Szöllősy Vágó László bevezetőjében olvashatjuk, hogy a helyiek színpadra állított táncát miként készítette el a két alkotó – Bartuc Szilveszter és Vince Miklós –, valamint a szakemberek miként fogadták: „*A szakemberek a motívumok eredetiségét értékelték magasra: alapos, hosszan tartó munkával, Bartucz Szilveszter és Vince Miklós kecskeméti koreográfus közreműködésével rögzítették, reprodukálták a falu öregjeinek emlékezetében még élő régi kanásztánc-figurákat, fűzérbe fogták őket, és*

29 Sajnos a gyűjtésből nem derül ki, hogy ezt eszközzel tették-e, ha igen, akkor mifélével.

30 Nagy 1994. 28.

31 Erre vonatkozóan Tiszaszentmiklósról is rendelkezünk adatokkal: „*Összecsattogtatták a fokost.*” Ha felvágta a gerendába, akkor vigyázni kellett, mert annak verekedés lett a vége. Elmondta: Szabó szül. Kéri Magda (1948). Gyűjtötte: Resócki Rolland 2020. november 10-én.

32 Tandi 1991. 24.

33 Tandi 1991. 24.

34 Elmondta: Báлиз szül. Vlasity Gizella (1952). Gyűjtötte: Fitos Dezső, Kocsis Enikő és Resócki Rolland 2019. március 16-án.

35 Farkas-Nagy 1992. 8, 10.

36 Elmondta és a táncot bemutatta: Rajnai szül. Kalmár Jolán (1941). Gyűjtötte: Resócki Rolland 2014. május 7-én.

37 Népiújság. A szlovéniai magyarok hetilapja. 1968. 13. sz. 4.

a többi már Szabó Margit tanítónőn, a csoport vezetőjén, és a hetyke legényeken múlt.”³⁸ Az előadás olyan figurákból táplálkozott, melyek nagymértékben megegyeztek a kanász-táncok motívumkészletével. A földre támasztott bot átugrálása, körbetáncolása, forgatása, valamint az egymással viaskodó legények botjainak egymáshoz ütése jellemezte a táncot. Az elmondások alapján ezeket a motívumokat táncolták a faluban élő pásztoemberek, ezt örökítették generációról generációra, így került fel végül a színpadra.³⁹

Ezek mellett a Tisza bánáti oldaláról – Tizsaszentmiklósról – már olyan információkkal is találkozhatunk, amikor a férfiak táncához nők is csatlakoztak. Erre főként akkor adódott alkalom, amikor a botokat a földre keresztben letették. Amíg a férfi a táncra jellemző mozdulatokat mutatta be, a párja odébb állva várt. Majd mikor már látta, hogy a férfi a földre helyezi az eszközt, akkor csatlakozott a tánchoz. Amíg a férfi a botok mellett „*bo-kázott, vagy a csizmát verte*”, addig a nő lépegette és ugrálta át a botot – de az elmondás szerint ő nem haladt körbe a botokon, csak helyben táncolt. A táncot több férfi is táncolta egyidejűleg (melyben olykor több nő is részt vett). Ilyenkor akár keresztbe is tették a botokat a másik legénnyel, majd ezeket körültáncolták. Kezükben fogott botjaikat oda és vissza is – egy lábbal, vagy egyszerre mindkettővel – átugrálták, ami nagy tudást és elismerést jelentett. A körülbelül csipőig érő botjaikat összeütötték (időnként görbebotot is használtak a tánchoz), olykor támadó, vagy védekező formában. Az adatközlő édesapja (szül. 1920), nagyapja (szül. 1884) és nagyanyja (szül. 1888) táncáról számolt be, amelyet elmondása alapján ők is a felmenőiktől tanulták meg. Általánosan elmondható, hogy ez a tánc típus az 1950-es években szorult háttérbe, majd az 1970-es évek közepére teljesen kikopott a helyi táncéletből. Főként házibálokban és lakodalmakban táncolták, bálókban nem volt szokás.⁴⁰

A *kisszéktánc* kifejezetten férfitánc, női változata nem ismert. A táncos a széken lovaglóülésben ült, s azt elől-hátul megfogva, kéz váltásokkal emelgette, és a zene által adott ritmust követve a földhöz ütögette. A játék történhetett helyben vagy jelentősen nagyobb ügyességet kívánva körben előre és hátra haladva. Szólo és csoportos formákban is táncolták. A zene tempója rendszerint lassan emelkedett, amelynek követése egyre nehezebb ritmikai és fizikai feladat elé állította a táncosokat. Erről a tánc típusról viszonylag kevés adattal rendelkezünk a vizsgált területen. Egy moholi adatközlő Ódri Pál nevére emlékezett vissza, aki eltáncolta Bartuc Szilveszternek ezt a tánc típusot, amely később a moholi tánc csoport által színpadra is került.⁴¹ Csantavéren úgy táncolták, hogy a kisszéken ülő táncos előtt a földön egy üveg bor volt, a kisszéket hol jobbra, hol balra fordították, majd ezt követően ittak az üvegből.⁴²

Az *üveges tánc* leginkább a nyugati táncdialektus vidékein, de az egész nyelvterületen ismert volt. Férfiak és nők egyaránt táncolták, főként lakodalmakban.⁴³ Kéziratok és elmondások tanúskodnak arról, hogy valamikor ezen a vidéken is élt ez a tánc típus, és fő-

38 Szöllősy 1982. 10.

39 Elmondta: Szabó szül. Szabó Margit (1932). Gyűjtötte: Resócki Rolland 2014. május 11-én.

40 Elmondta: Szabó szül. Kéri Magda (1948). Gyűjtötte: Resócki Rolland 2020. november 10-én.

41 BTK ZTI Ft. 0773. Elmondta: Rajnai szül. Kalmár Jolán (1941). Gyűjtötte: Resócki Rolland 2014. augusztus 4-én. Más moholi adatközlők irányítottak Paragi Lajoshoz, aki mesélt nekem a *kisszéktánc*ról, melyet egészségi állapota miatt sajnos már feltáncolni nem tudott. Későbbi gyűjtések alkalmával elmondta, hogy véleménye szerint ez a tánc Erdélyből, vagy Magyarországról is származhat. Elmondta: Paragi Lajos (1959). Gyűjtötte: Resócki Rolland 2021. január 5-én.

42 *Tandi* 1991. 23.

43 *Pályf* 1997. 176.

ként a csárdásban használták.⁴⁴ Magyaroknál is *cécók*⁴⁵ alkalmával egy idős asszony előre elkészített kerek kendőt kötött a fejére, erre helyezte fel az üveget, táncát pedig a csárdás motívumaiból építette fel.⁴⁶ Olyan adatokkal is rendelkezünk, amikor a táncot a férfi kezde el kezében az üveggel. Miután átadta a nőnek, az először a fejére tette, majd ezután a földre, és így táncolta körül.⁴⁷ Csantavéren még az 1950–1960-as években is hasonlóképpen táncoltak a férfiak, lakodalomban volt, hogy a földre tették az üveget és úgy táncoltak körülötte.⁴⁸ Burány Béla így emlékezik vissza: „Gyermekkoromban még emlékszem a lakodalokra, ahol egészen másképpen, más étellel és tartalommal ment a tánc, még üvegtánc is volt, de az eltűnt.”⁴⁹

Szabó szül. Kéri Magda elmondás alapján tudunk egy úgynevezett *kalapos táncról* is, amelynek során a férfiak különböző mozdulatokkal adták át egymásnak a kalapokat – azonban erről a táncról több információval nem rendelkezünk.⁵⁰

Resócki Rolland

Adatközlők. Bálizs szül. Vlasity Gizella (1952), Mohol; Paragi Lajos (1959), Ada; Rajnai szül. Kalmár Jolán (1941–2015), Mohol; Szabó szül. Kéri Magda (1948), Tiszaszentmiklós; Szabó szül. Szabó Margit (1932), Adorján (1961-ben költözött Kispiacra).

Felhasznált irodalom. *Belényesi Márta*: Kultúra és tánc a bukovinai székeleyknél. In *Felföldi László–Karácsony Zoltán* (szerk.): Magyar táncfolklorisztikai szöveggyűjtemény. II/A. Budapest, 2006. 270–282.; *Borsos Balázs*: A magyar népi kultúra régiói. 1. Dunántúl, Kisalföld, Alföld. Budapest, 2011; *Farkas Katalin–Nagy István*: Néprajzi gyűjtés Völgyesről. Kézirat, 1992; *ger*: Újjáéled a művelődési élet Felsőhegyen. Ki Mit Tud? óriási érdeklődéssel. Magyar Szó 1991. március 22. 3.; *Kósa László*: Tisza mente. In Magyar néprajzi lexikon. V. Budapest, 1982. 297.; *László Bencsik Sándor*: Törökbecse. Torontál m. Kézirat, Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumának Kézirattára, ZTI Akt. 0401. 1952; *Martin György*: A magyar nép táncai. Gyoma, 1974; Táncdialektusok és történeti táncdivatok. In *Paládi-Kovács Attila* (szerk.): Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához. 7. Néprajzi csoportok kutatási módszerei. Budapest, 1980. 139–148.; Magyar tánc típusok és táncdialektusok. Budapest, 1995; *Nagy István*: Oromhegyesi táncok (24426 Sencanski Trešnjevac). Kézirat, Néprajzi Múzeum Etnológiai Archívum, EA 26036, 1994; *Pálffy Gyula*: Néptánc kislexikon. Budapest, 1997. 40.; *Pesovár Ferenc*: Kanásztánc, ugrós. In *Bodai József* (szerk.): Tánc kutatás és táncgyomány Dél-Dunántúlon. Budapest, 1981. 94–98.; *Szöllösy Vágó László*: Megismerni a kanászt... Tíz év munkáját vették számba a kispiai táncosok – és holnap? Magyar Szó 1982. október 21. 10.; *Tandi Tibor*: Szakdolgozat. Kézirat, Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumának Kézirattára, ZTI Akt. 1307. 1991; *Tóth Ágnes–Bosznai Károly*: Gyűjtés Kanizsa város népi kultúrájának alakulásáról a századfordulótól a II. világháború végéig, különös tekintettel a táncgyományokra. Kézirat, Zenetudományi Intézet Néptánc Archívumának Kézirattára, ZTI Akt. 1437. 1997; *Varga Sándor*: Eszközös táncok Közép-Erdélyben. Folkszemle; http://folkradio.hu/folkszemle/varga_eszkozos/index.php, (Utolsó letöltés: 2017. 05. 25.)

44 *Farkas–Nagy* 1992. 6. BTK ZTI Ft. 1049. 007. Helyszíni jegyzőkönyv.

45 Alkalmi házibálók.

46 *Tóth–Bosznai* 1997. 3.

47 Elmondta: Szabó szül. Kéri Magda (1948). Gyűjtötte: Resócki Rolland 2020. november 10-én.

48 *Tandi* 1991. 23.

49 *ger*. 1991. 3.

50 Elmondta: Szabó szül. Kéri Magda (1948). Gyűjtötte: Resócki Rolland 2020. november 10-én.